

Verbényi István és Arató Miklós Orbán szerkesztésében: *Liturgikus Lexikon*. A katolikus egyház liturgiája. Ecclesia, Budapest, 1989.

Nemcsak Magyarországon, de a környező országokban és az egész világon is, ahol magyar nyelven tartják a szentmisét, már nagyon várják a papok és a hívek is a magyar misszálé és egyéb liturgikus könyvek újabb, javított kiadását. Talán mire e sorok megjelennek, már kezünkben is lesznek az első kötetek. Megjelent viszont az új magyar liturgikus lexikon, mely nagyon jól fölkeszítheti a papokat és világiakat a hivatalos liturgikus kiadványokra, és később is kitűnő kalauzunk lehet a II. vatikáni zsinat szellemében megújuló liturgikus élethez.

A nagyon izléses formában, számos ábrával és fényképpel illusztrált 300 oldalas mű, mely 527 szócikket és 857 kifejezést, illetve utalást tartalmaz, elsősorban két gyakorló lelkipásztor, plébános műve: Verbényi István albertfalvi plébános, az Országos Liturgikus Tanács titkára és Arató Miklós Orbán ciszterci plébános, az Országos Egyházművészeti és Műemléki Tanács alelnöke. Hozzájuk csatlakozik hat társszerző és négy szaklektor.

Az előszóban Konkoly István szombathelyi megyéspüspök és az Országos Liturgikus Tanács elnöke a II. vatikáni zsinat liturgikus konstitúciójára hívja fel a figyelmet, mely szerint a liturgia az Egyház tevékenységének "csúcsa és forrása"; utal azokra a gyakorlati intézkedésekre is, amelyek a reform megvalósítását, egyben a papoknak és híveknek folytonos tanítását és nevelését, az új liturgia igazi szellemét szorgalmazzák. Ebbe az összefüggésbe illeszkedik be a lexikon.

A főszerkesztők megemlítik bevezetőjükben, hogy több mint ötven évvel ezelőtt, 1933-ban, Komáromban jelent meg Kűhár Flóris és Radó Polikárp bencés atyák szerkesztésében az első magyar liturgikus lexikon. Nem csoda, hogy az új lexikon kiadásának legfőbb szorgalmazója a ma is Komáromban élő Bíró Lucián, aki életének tizedik évtizedében is még aktív, és aki évtizedekig ugyancsak gyakorló plébános volt.

A lexikon fő érdeme, hogy gyakorlati, könnyű nyelvezetű, az előírások ismertetése mellett praktikus nevelő, tanító tanácsokat is tartalmaz (pl. a liturgikus kreativitásról vagy a templomi viselkedésről szólva). Jól használhatják a papok is, de elsősorban munkatársaik, az egyház liturgikus életében aktív szerepet vállaló világiak. Igen alkalmas ajándékozáásra, bár ára (390. – Ft) eléggé magas.

Természetes, hogy egyes részletkérdésekben lehetséges más vélemény is, mint amit a szerzők ajánlanak vagy vallanak. Így pl. az áldozati adományok előkészítésével kapcsolatban helyesebb nem beszélünk "felajánlásról"; az időszaki Mária-antifónák után nincs könyörgés. Meg lehetett volna azt is említeni, hogy bevonulási vagy áldozási énekként – persze az a legkövetlenebb, ha a klasszikus gregoriánt énekeljük – a *Graduale Simplex* a kisebb templomoknak ajánlja a maga egyszerűbb antifónáit. Nem látjuk be, miért ne lehetne a betlehem karácsonyi időben az oltár közelében. Sajátságos magyar fogalom a "liturgikus tér"; úgy tűnik, hogy sem a liturgikus hagyomány, sem a mai külföldi irodalom nem ismeri.

A népi ájtatosságokat – éppen a zsinat szellemében –, ha mód van rá, be lehet építeni a hivatalos liturgiába. Eredetileg azért jöttek létre, hogy a nem értett latin liturgia mellett legyen népi ájtatosság is; most, a kialakult más helyzetben egybefonódhatnak a liturgiával. Hasonló áll a szentsírra is; egyes országokban, pl. Ausztriában engedélyezik az Oltáriszentség kitételét

a szentsírra, bár kétségtelen, hogy a liturgia szellemének ez nem nagyon felel meg; különben is a szentsír felállítását csak a Habsburgok országában ismerték.

Nagyon jó, hogy konkrét példákat adnak a szerzők a népoltár formáira és díszítésére. Alapvetően pesze igazuk van; de nem vették pl. tekintetbe a napjainkban – főleg külföldön – egyre inkább terjedő eljárást a virág és egyéb díszítésekkel kapcsolatban: a "virágzigeteket", vagyis amikor egy tömbbe sokféle virágot gyűjtenek egybe; az újabban közkedvelt ikebanát (a virágelrendezés japán művészetét); vagy (gyermek- és ifjúsági misékre, de egyéb misékre is) az oltároknak és környéküknek sajátos díszítését: pl. terményhálaadásra különféle terményekkel, karácsonyra karácsonyfákkal és gyertyákkal; azonkívül éppen a népművészet alkalmazását: ízléses népi kézimunkatekítőket, egyáltalán népművészeti, faragott oltárokat, gyertyatartókat, keresztek, mint amilyenekkel Erdélyben találkozunk.

Utóbbi megjegyzésünkhöz kapcsolódva sürgetjük az első liturgikus instrukció kívánságát, hogy ti. egy nyelvetület püspökei és szakemberei közös liturgikus bizottságokat létesítsenek. Eddig erre magyar viszonylatban nem volt lehetőség; reméljük, hogy most már megvalósulhat, minden bizonnyal nagyon termékenyítő és gazdagító hatással.

Jó lett volna a jelentősebb cikkeknél legalább a legfontosabb irodalmat közölni azok számára, akik a kérdéssel bővebben szeretnének foglalkozni.

Galambos Irén OSB

K é p e s B i b l i a . Budapest, Szent István Társulat, 1989. Két kötet, 668 és 492 lap.

Ez az angoltól fordított mű a bibliai történetek elbeszélése és színes képekkel teli gazdag illusztrálása. Magyarra K. Nagy Erzsébet fordította; a szöveget átdolgozta és sajtó alá rendezte dr. Török József. Tíz-tizenöt év körüli gyermekeknek való.

A bibliai történetek jelentős (mennyiségileg a felénél jóval nagyobb) részét ugyanúgy el lehet beszélni és meg lehet rajzolni, mint pl. Magyarországon eze réves történelmet vagy a magyar népmeséket. Egy kisebb része viszont nehéz és kényes feladatot jelent, főleg az ószövetségi részben. Figyelmünket most elsősorban az ilyen bibliai szakaszokra irányítjuk.

A könyv – fundamentalistának nevezhető alapbeállítottsága miatt – az ilyen szakaszokat semmivel sem különbözteti meg a világtörténelemben elhelyezhető elbeszélésektől. Véleményünk szerint ennek az lesz a valószínű hatása, hogy a könyv kis olvasója, mikor nagyobbra nő, a teremtéselbeszéléseket vagy Sámson, Dániel és Jónás históriáját, mivel a szó számára fokozatosan kikristályosodó értelmében vett történelemnek nem tudja elfogadni, elsüllyeszti a gyermekmesék világába.

Az a szülő vagy nevelő, aki a gyermekkel együtt forgatja és olvassa a könyvet, talán tehet valamit az ilyen veszély megelőzésére. Arról van szó, hogy az elbeszéléseket elhelyezzük abba az összefüggésbe, amelyben a mai bibliakutatás szerint keletkeztek. Nézzük példaként a két teremtéselbeszélést. – Az első, amely a világ teremtését egy hét keretében mondja el, a jeruzsálemi templom papi köreiből származik; a benne szereplő egyes kozmikus elemek szoros rokonságban állnak a templom építészeti és szertartásos elemeivel. (A templom fölül boltozat borul, amely fölött Isten trónja áll; a boltozaton lámpák világítanak, Isten dicsőségének ideiglenes visszfényei; Isten nevében a templom papjai áldást osztanak az összegyűlt nép minden rétegére; a templomi szolgálat ritmikus egysége hét nappól áll; a templomot nem bálványképek népesítik be, hanem Isten igazi képmása, az ember, akit maga Isten alkotott.) A Képes Biblia szembeeszköz hiánya, hogy meg sem említi: Isten a teremtés műve után a hetedik napon pihent meg, hogy az ember is a hetedik napon pihenjen, és dicsérje Istent. – A második teremtéselbeszéléshöz alapélményül a héber szolga lázadása szolgálhatott. (Szép